

En gravsten

Af Lars Chr. Bentsen

Et lapidarium er en udstilling eller samling af sten (efter latin: lapis = sten). Det kan være en samling af sten med arkitektoniske detaljer fra et byggeri eller, som i dette tilfælde, en samling af gravsten fra sløjfede gravsteder.

I Arnbjerg Kirkegårds lapidarium står en slidt gravsten over Jens Christian Stau, født 14. april 1819, og Elisabeth Stau (f. Madsen) født 11. maj 1818. Navnet Stau er ikke ukendt – grundlæggeren af Varde Museum var Cornelius Stau, og årstallene passede med at det måtte være Cornelius Staus forældres gravsten, som er bevaret i lapidariet.

Det kunne naturligvis hurtigt bekræftes ved et opslag. Jens Christian Stau blev gift med Elisabeth (som egentlig var døbt Lisbeth), som på den tid var i huset hos Købmand Haunstrup i Varde. Det har været en god tid for Elisabeth, for ægteparret Staus førstefødte, "vores" Cornelius (1845-1926), blev opkaldt efter købmand Haunstrups søn. Parret fik yderligere tre børn, Birthe Cathrine (1847-1889), Mads Christian (1851-1856) og Laurids Marinus Mads Christian (f. 1856). Familiens hjem frem til 1866 var en lejebolig i Nikolajkirkegade.¹

Jens Christian Stau var skræddermester, og kunne i 1866 byde 1420 rigsdaler på auktionen over glarmester Sørensens ejendom i Skovbogade (nuværende Storegade). Elisabeth Stau var husmoder, som de fleste kvinder var på denne tid, men hun videreførte Jens Christian Staus forretning efter hans død i 1876, dog ikke med fortsat skræddervirksomhed, men som et konfektionsudsalg.²

Nederst på forældrenes gravsten står at læse: "og lille Elisabeth". Der er naturligvis ikke tale om Jens Christian Staus kone, som står ovenover. Der er heller ikke tale om

Cornelius Staus kone, Elisabeth, da hun er begravet sammen med Cornelius Stau på kirkegården i Humlebæk. Men hvem da?

Cornelius Staus lillesøster, Birthe Cathrine, der var gift med herredsfuldægtig Hans Andresen, fik tre børn. Deres andet barn var Oline Metthea Elisabeth Stau Andresen blev født 4. februar 1885. Ved hendes dåb stod, blandt flere andre, mormoderen enkefru Stau fadder til den nyfødte. Oline blev kun 10½ måned gammel, og døde 18. december 1885 af "kighoste-krampe".³

Hans og Birthe Cathrine havde naturligvis ikke noget gravsted endnu, og derfor begravede man Oline i bedsteforældrenes gravsted, hvor hendes morfar, Jens Christian Stau, allerede var begravet 11 år tidligere. Når hun på gravstenen benævnes Elisabeth, og ikke Oline, skyldes det formentlig, at hendes kaldenavn var Elisabeth, ganske som Cornelius' yngste bror også kaldes Christian i stort set alle kilder, på trods af tre andre fornavne.

Efter sin mands, Jens Christian Staus, død i 1876, må Elisabeth Stau være flyttet til København kort efter, for da hun i 1879 stod fadder til "Lille Elisabeths" storebror, Olaf, er hun i kirkebogen registeret som boende i København.

Birthe Cathrine døde selv tidligt, i 1889, halvandet år efter at have født Helga Elisabeth – "Lille Elisabeths" lillesøster. Helga Elisabeth har senere fortalt, hvordan

bedstemoren flyttede ind efter Birthe Cathrines død for at hjælpe til med at holde hus og passe børn.⁴ Hans Andresen, Birthe Cathrines mand, giftede sig igen den 19. marts 1892, hvilket gav anledning til at Fru Stau flyttede tilbage til København, hvor hun døde i 1899.

Arnbjerg Kirkegård, hvor gravstenen står, blev anlagt i 1879, og da Jens Christian Stau døde tre år tidligere, i 1876, må man formode af familiens gravsted ligger på "Den Gamle Kirkegaard", bag rådhuset på torvet.

Et tilfældigt fund af en gravsten har på denne måde bragt endnu et lille kapitel frem i historien om grundlæggeren af Museet for Varde By og Omegn, Cornelius Stau, og hans familie.

Lars Chr. Bentsen kan kontaktes på lcb@arkvest.dk

Noter

1. P. Friis: Grosserer Cornelius Stau – Varde Museums stifter. I: Fra Ribe Amt, 1962, s. 321-341.
2. Friis 1962, s. 321-341.
3. Den eneste "lille" Elisabeth, der kan findes i Staus nære familie, er omtalte Oline Metthea Elisabeth. Fødsler og dødsfald er eftersøgt i kirkebøgerne. Tak til Karsten Michaelsen og Knud Andreasen, Varde Lokalhistoriske Arkiv.
4. Jonna Byskov og Marianne Keinicke: Der var forskel på folk – tiden omkring 1900, Elevbog. København 2004, s. 78-80.